

Spoorpark

Buurten op een groene manier verbinden op en langs de verhoogde spoorweg

Het Spoorpark wil een aangename publieke ruimte zijn die verschillende wijken, groenzones en sport- en cultuurvoorzieningen aan elkaar rijgt en toegankelijk maakt. Je kan er verblijven, fietsen of wandelen. Het Spoorpark loopt op en parallel aan de verhoogde spoorweg van de Draakplaats in Zurenborg tot Park Spoor Noord, door een aantal Antwerpse wijken met een sterke eigenheid en een verschillend socio-economisch profiel: van Zurenborg over Borgerhout intra-muros en Antwerpen-Noord tot het Eilandje.

Delen van het Spoorpark zijn al gerealiseerd of in realisatie.

- De Engelselei is heraangelegd en de eerste reeks centers, de ruimtes in de bogen onder de spoorwegberm langs de Engelselei, tussen het Luitenant Naeyaertplein en de Turnhoutsebaan, heeft een socio-economische invulling gekregen.
- Spoor Oost heeft een tijdelijke invulling gekregen, met een combinatie van buurtgroen, ruimte voor evenementen zoals de Sinksenfoor en occasioneel evenementparkeren voor het Sportpaleis en de Lotto Arena. Op termijn voorziet de stad een invulling van Spoor Oost in lijn met de visie die binnen 'Over de Ring' werd uitgewerkt voor de site, namelijk een groen wijkpark aan de ene kant van het spoor en een groen KMO-park op de voormalige containerterminal aan de andere kant van het spoor.
- Het populaire Park Spoor Noord als sluitstuk in het noorden van de stad. De Parkbrug is hier de laatste link voor fietsers en voetgangers naar het vernieuwde Eilandje en de Scheldekaaien. Zo is de cirkel (half) rond.

Waarom dit project?

Het Spoorpark loopt door wijken met een zeer hoge bevolkingsdichtheid en een verschillend socio-economisch profiel (opleidingsniveau, inkomen, kansarmoede, ...). Ook qua woonomgeving (woninggrootte, aandeel sociale woningen, woningprijzen, ...) verschillen de wijken sterk. Wat de wijken delen, is een opvallend tekort aan groen en dat ze gebukt gaan onder hittestress. De Plantin en Moretuslei is een sterke barrière die Zurenborg en Borgerhout fysiek maar ook mentaal scheidt.

Tijd dus om een nieuw puzzelstuk in het Spoorpark te realiseren: het deel tussen de Draakplaats en het Luitenant Naeyaertplein. Voor dat deel heeft het ontwerpteam De Smet Vermeulen – Palmboom & van den Bout in 2009 een schetsontwerp getekend.

Het project werd toen niet gerealiseerd omdat Infrabel nog geen intentie had om haar terreinen te verlaten. Vandaag werkt Infrabel wel aan een verhuis waarbij alle spooractiviteiten in het projectgebied verplaatst worden naar de andere kant van de Draakplaats waar momenteel al het logistiek centrum is. Daarmee komt op termijn de volledige zone tussen de Draakplaats en de Plantin en Moretuslei vrij voor ontwikkeling als onderdeel van het Spoorpark.

Wat gebeurt er?

We willen verschillende doelen bereiken met het Spoorpark:

- Zurenborg, Borgerhout intra muros en Antwerpen-Noord met elkaar verbinden en de publieke voorzieningen langs en rond het Spoorpark (zwembad, sporthal, de centers, ...) veilig bereikbaar maken
- een conflictvrije verbinding voor voetgangers en fietsers
- de open ruimte ontharden en vergroenen voor de buurtbewoners, maar ook om zo de hittestress te verkleinen en de stad meer klimaatbestendig te maken
- de historische omgeving herwaarderen en de bestaande erfgoedelementen uitspelen als troef
- bestaande plekken in de stad beter toegankelijk maken en met elkaar verbinden, bijvoorbeeld de horeca rond de Draakplaats met de centers in Borgerhout
- mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen langs het Spoorpark doen ontstaan

De herontwikkeling van het Spoorpark tussen de Draakplaats en het Luitenant Naeyaertplein omvat zowel de (her)aanleg van openbaar domein en infrastructuur als vastgoedontwikkeling aan de randen om het Spoorpark te verankeren in de omgeving.

Openbaar domein

Het Spoorpark wordt een park met een fiets- en voetgangersverbinding op de verhoogde spoorterreinen en over de spoorwegbrug. Het plein aan het station Antwerpen-Oost en de publieke ruimte aan het zwembad en de sporthal aan de Plantin en Moretuslei worden aantrekkelijker gemaakt en vergroend. Je leest alles over het ontwerp op deze pagina onder '[Voorontwerp](#)'.

Infrastructuur

Het Spoorpark wil bestaande infrastructuur een nieuwe invulling geven, zoals de helling 'Omheining Statie van Borgerhout' aan de Draakplaats en een deel van de spoorbrug over de Plantin en Moretuslei, en nieuwe infrastructuur voorzien daar waar er nood aan is, bijvoorbeeld een nieuwe helling binnen de bestaande spoorwegberm (langs het zwembad) tussen de Plantin en Moretuslei en het Luitenant Naeyaertplein om zo beide delen met elkaar te verbinden.

Vastgoed

Om het Spoorpark te verankeren in de omgeving moet het ontwerpteam een visie vormen over vastgoedontwikkelingen aan de randen. Zo kunnen de tramloods aan de Draakplaats en het station Antwerpen-Oost een nieuwe bestemming krijgen en kunnen er nieuwe gebouwen aan weerszijden van de Plantin en Moretuslei komen.

Ontwerpteam

Stramien architectuur & ruimte cv in samenwerking met RE-ST – Ara is geselecteerd als ontwerpteam van het Spoorpark. Het ontwerpteam begint niet van nul. Het schetsontwerp uit 2009 is het uitgangspunt, maar moet verfijnd en geactualiseerd worden. Het ontwerpteam maakt een ontwerp van de publieke ruimte tot en met de uitvoering van het openbaar domein en de infrastructuur. Het ontwerpteam maakt ook een schetsontwerp van het stedenbouwkundig kader, waarin de vastgoedmogelijkheden vervat zitten.

Archivaria heeft de cultuurhistorische waarde van het hele projectgebied in kaart gebracht als voorbereiding voor de opmaak van het ontwerp.

Communicatie en participatie

De buurtbewoner worden betrokken tijdens elke fase van het ontwerpproces (van schetsontwerp en voorontwerp tot definitief ontwerp). Je leest er meer over onder '[Participatie](#)'.

Wie werkt eraan mee?

AG Vespa coördineert de ontwikkeling van het Spoorpark, met Infrabel en Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) als belangrijke partners. Van het Stadsvernieuwingsfonds van de Vlaamse overheid hebben we een projectsubsidie verkregen voor de realisatie van het Spoorpark tussen de

Voorontwerp

Het toekomstige Spoorpark zal zich deels op de begane grond en deels op hoogte bevinden, onder andere op de spoorwegbrug over de Plantin en Moretuslei, en zal op verschillende plekken hoog en laag met elkaar verbinden. Op dit moment is een deel van het projectgebied nog in gebruik door Infrabel voor spooractiviteiten en dus niet toegankelijk.

Het voorontwerp heeft de ambitie om de twee buurten op een groene manier met elkaar te verbinden, authentieke spoorobjecten zoals de treinsporen te behouden, een wandel- en fietspad op buurtniveau te realiseren, en de bijzondere zichten op de stad in de verf te zetten.

Het voorontwerp van het grootste deel van het Spoorpark werd al in mei 2022 goedgekeurd. In november 2023 werd fase twee goedgekeurd: het plein langs de Plantin en Moretuslei aan het voormalige station Oost, en het deel van de Fonteinstraat tussen de parking van het zwembad Plantin Moretus en het Luitenant Naeyaertplein.

Er is in het ontwerpproces veel aandacht besteed aan [inspraak met de buurt](#). Zo waren er vier online bevestigingen en werden er wandelingen over het terrein met het ontwerpteam georganiseerd, net als focusgesprekken. Het team nam de resultaten van alle inspraakmomenten mee, om zo het ontwerp verder te verfijnen en uit te werken.

Het voorontwerp deelt de publieke ruimte op in vijf zones:

Een toekomstbeeld uit het voorontwerp van het Spoorpark, hier zie je de toegang aan de Draakplaats © Team Spoorpark STRAMIEN cv i.s.m. ZUS en RE-ST bvba

Van de Draakplaats tot de watertorens

Aan de Draakplaats start de 'Omheining der Statie van Borgerhout', een kasseihelling met tramspoor. De bestaande kasseihelling krijgt een comfortstrook in gezaagde kassei met waterdoorlatende voeg en een betonnen band. De tramsporen in de helling blijven behouden, maar worden opgevuld om het valgevaar te beperken. Er komt tegen de tramloods een groene rand met klimplanten en groene boomvakken die toch het zicht op de spoorbogen bewaren. Langs het pad worden zitplekken voorzien, en 's avonds worden het pad en de spoorbogen bijkomend verlicht met grondspots.

Een toekomstbeeld uit het voorontwerp van het Spoorpark, hier zie je de buik van het park © Team Spoorpark STRAMIEN cv i.s.m. ZUS en RE-ST bvba

De buik van het park, van de watertorens tot de brug

Vanaf de helling aan Draakplaats kom je in de grootste en breedste zone van het park, de 'buik'. Dit deel moet ontmoeting en verblijf uitstralen. Hier kan je de maximale breedte van het park beleven. Ook de beeldbepalende spoorobjecten zullen bewaard blijven.

Rondom de Brosselloods wordt een plein aangelegd in bolle kassei met een speelse rafelrand, en gezaagde kassei richting de toegangen tot de loods. Aan de zonzijde van het plein worden zitplekken voorzien en geïntegreerde plantvakken die zorgen voor schaduw.

Het betonnen hoofdpad komt aan de zuidzijde van de loods. Aan de noordzijde komt een smaller pad in halfverharding dat een meer informele route door het groen vormt. De in het park aanwezige treinsporen krijgen dan weer een nieuwe functie als recreatieve routes.

De helling achter de tuinen van de Tweelingenstraat krijgt dichte beplanting. Het grasveldje naast de Brosselloods zal kunnen gebruikt worden om te picknicken of te voetballen.

Een toekomstbeeld uit het voorontwerp van het Spoorpark, hier sta je op het voormalige perron 1 © Team Spoorpark STRAMIEN cv i.s.m. ZUS en RE-ST bvba

De brug over de Plantin en Moretuslei

Dit deel van het park wordt vooral gezien als een passageruimte. Het is de verbinding tussen de buik van het park en het Luitenant Naeyaertplein. In deze zone is de verwijzing naar het voormalige treinstation van Borgerhout het duidelijkst. Zo blijft het hoogteverschil tussen spoorbedding en perron behouden. Het hoofdpad volgt het hoger gelegen perron. In de verdiepte zone worden tuinen aangelegd met een wat ruigere beplanting. Deze zullen deels toegankelijk zijn via trapjes of deels ontoegankelijk worden ingericht als 'kijktuin'. Een beplantingsstrook tussen het hoofdpad en de verdiepte zone vormt dan weer een

natuurlijke valbeveiliging.

Toekomstbeeld van het plein aan het voormalige station Oost uit het voorontwerp van het Spoorpark © Stramien architectuur & ruimte cv

Plein aan voormalig station Oost

Deze zone werd herwerkt, rekening houdend met de opmerkingen uit de buurt. Het plein wordt maximaal onthard en vergroend. Negen parkeerplaatsen worden gegroepeerd in een overzichtelijke parking. De op het plein aanwezige toekomstboom staat centraal in de groenzone, omringd door beplanting en een wadi waarin regenwater kan infiltreren.

Het ontwerp houdt rekening met de toekomstige herbestemming en eventuele uitbreiding van het stationsgebouw. De tijdelijke trapconstructie uit de eerste voorontwerpfase werd door de buurt slecht onthaald en niet weerhouden. Een nieuwe trapconstructie werd onderzocht, maar zou de toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden van het stationsgebouw beperken. Daarom komt er aan deze zijde van de Plantin en Moretuslei nu geen nieuwe toegang tot het Spoorpark. Bij een toekomstige herontwikkeling ervan kan wel een extra toegang tot het Spoorpark worden geïntegreerd.

Toekomstbeeld van de zone naast de inkom van het zwembad Plantin Moretus uit het voorontwerp van het Spoorpark © Stramien architectuur & ruimte cv

Fonteinstraat tussen zwembad Plantin Moretus en Luitenant Naeyaertplein

Ter hoogte van het zwembad Plantin Moretus wordt een helling aangelegd die toegang geeft tot het park. Het ontwerp van de helling werd aangepast. Een deel wordt zwevend voorzien om de wortelzones van bestaande bomen zo veel mogelijk te vrijwaren. Het onderste deel van de helling wordt gemaakt door ook de Fonteinstraat naast het zwembad verhoogd aan te leggen. Zo kunnen meer bomen ter hoogte van het Luitenant Naeyaertplein behouden blijven. De hoogteverschillen tussen spoorwegberm en maaiveld worden beter opgevangen en de ingang van het zwembad kan drempelloos worden heraangelegd. Het tiental parkeerplaatsen die aan de zijkant van het zwembad liggen, verdwijnt. Er komen open doorzichten tussen de spoorwegberm en het maaiveld en tussen de Plantin en Moretuslei en de toegang van het zwembad.

Aan de kant van het Luitenant Naeyaertplein kondigt een weelderige groene doorsteek het Spoorpark aan. Dat zal een veilige en aangename wandel- en fietsverbinding zijn, waarin ook spel- en zitelementen verwerkt worden.

Stedenbouwkundig kader

De stad werkt voor de herbestemming van de gebouwen in en aan het Spoorpark een vervolgtraject op maat uit. De ambitie is om de nieuwe invulling van de dienstwoning, tramloods, Brosselloods en de tijdelijke functie in het stationsgebouw maximaal af te stemmen op het ontwerp van het openbaar domein. Op die manier zal het park zo min mogelijk impact ondervinden van deze ontwikkelingen. Voor de tramloods aan de Draakplaats zal eind 2023 een oproep worden gelanceerd voor een tijdelijke invulling van die loods.

Timing

Het definitieve ontwerp voor de publieke ruimte van het Spoorpark wordt als alles volgens planning verloopt verwacht in het voorjaar van 2024. De werken kunnen in principe anderhalf jaar later starten. De uiteindelijke start der werken hangt af van de lopende onderhandelingen met Infrabel.

Participatie

Samen met de stad, de districten Antwerpen en Borgerhout organiseren we inspraakmomenten over het Spoorpark tussen de Draakplaats in Zurenborg en het Luitenant Naeyaertplein in Borgerhout. Tijdens de fase van schetsontwerp en voorontwerp is er veel aandacht besteed aan inspraak van de buurt. Van oktober 2020 tot juni 2022 zijn 4 online bevestigingen georganiseerd, wandelingen met het ontwerpsteam over het terrein van het toekomstige Spoorpark en focusgesprekken met specifieke betrokken partijen zoals buurtbewoners van wie de woning grenst aan het Spoorpark.

Online bevestigingen in aanloop naar voorontwerp

In de aanloop naar het voorontwerp zijn er drie online bevestigingen georganiseerd.

Resultaten eerste online bevestiging

In oktober 2020 kon iedereen deelnemen aan een eerste online bevestiging. Daarin stelden we vragen over de identiteit van de wijk waar je woont en de verbinding met naburige wijken. We wilden ook van buurtbewoners van het Spoorpark horen waar de ontwerpers rekening mee moeten houden en welke kansen er zijn voor het nieuwe park als open ruimte.

362 mensen vulden de bevestiging volledig in, 503 mensen vulden de bevestiging deels in. In deze [presentatie](#) kan je de resultaten van de eerste bevestiging bekijken.

Begin oktober 2020 organiseerden we ook een aantal wandelingen op het terrein. Zo konden buurtbewoners het toekomstige Spoorpark verkennen en zich een beter beeld vormen van wat er mogelijk is. Die dag konden ze ook in gesprek gaan met het ontwerpteam.

Resultaten tweede online bevestiging

In januari 2021 kon iedereen deelnemen aan een tweede online bevestiging. Daarin stelden we vragen over de activiteiten die in het Spoorpark kunnen plaatsvinden. 445 mensen vulden de bevestiging in. In deze [presentatie](#) kan je de resultaten van de tweede bevestiging bekijken.

Resultaten derde bevestiging

In april 2021 kon iedereen deelnemen aan de derde online bevestiging. Er namen 327 mensen deel. In [deze presentatie](#) kan je de resultaten van de derde bevestiging bekijken.

Online bevestiging in aanloop naar definitief ontwerp

Ook in aanloop naar het definitieve ontwerp wordt aandacht besteed aan de mening van de buurt. Zo liep een vierde digitale buurtbevestiging in mei en juni 2022, over het voorontwerp en de zit- en speelmogelijkheden.

In totaal namen 607 respondenten deel aan de vierde bevestiging. In [deze presentatie](#) kan je de resultaten van de vierde bevestiging bekijken.

Tijdslijn

[November 2023](#)

Tweede fase voorontwerp Spoorpark goedgekeurd

De tweede, en laatste, fase van het voorontwerp van het Spoorpark is goedgekeurd. Die omvat het plein langs de Plantin en Moretuslei aan het voormalige station Oost, en het deel van de Fonteinstraat tussen de parking van het zwembad Plantin Moretus en het Luitenant Naeyaertplein. Je leest er meer over in het [nieuwsbericht over de tweede fase van het voorontwerp](#).

[mei 2022](#)

Goedkeuring voorontwerp

Het voorontwerp werd midden mei 2022 goedgekeurd. Je leest alles hierover in [dit nieuwsbericht](#).

[Juni 2021](#)

Goedkeuring schetsontwerp

Het schetsontwerp van het Spoorpark tussen Draakplaats en Luitenant Naeyaertplein is in juni 2021 goedgekeurd. Je leest er alles over in het [nieuwsbericht over het schetsontwerp](#).

[September 2020](#)

Start participatie- en ontwerpproces

Na de aanstelling van het ontwerpteam kan het participatie- en ontwerpproces van start gaan.

[Augustus 2020](#)

Aanstelling ontwerpteam

Stramien – ZUS in samenwerking met RE-ST – Ara wordt aangesteld als ontwerpteam van het Spoorpark tussen Draakplaats en Luitenant Naeyaertplein.

Archivaria brengt de cultuurhistorische waarde van het hele projectgebied in kaart als voorbereiding voor de opmaak van het ontwerp.

[Juni 2020](#)

Goedkeuring projectdefinitie

Het college keurt de projectdefinitie voor het ontwerp van het Spoorpark tussen Draakplaats en Luitenant Naeyaertplein goed.

Downloads

Documenten

[Voorontwerp fase 2 Spoorpark](#)

[Infopanelen infomoment - december 2023](#)

[Voorontwerp Spoorpark](#)

[Plannen voorontwerp Spoorpark](#)

[Schetsontwerp Spoorpark](#)

[Schetsontwerp Spoorpark - analyzenota](#)

[Resultaten inspraakmoment 4 - juni 2022](#)

[Resultaten inspraakmoment 3 - april 2021](#)

[Resultaten inspraakmoment 2 - januari 2021](#)

[Resultaten inspraakmoment 1 - oktober 2020](#)

[Infopanelen wandelingen - oktober 2020](#)

[Nieuwsbrief Spoorpark - september 2020](#)

[Cultuurhistorische studie Spoorpark - deel 1](#)

[Cultuurhistorische studie Spoorpark - deel 2](#)

[Cultuurhistorische studie Spoorpark - deel 3](#)

[Cultuurhistorische studie Spoorpark - deel 4](#)

RoI AG Vespa

[Projectregisseur](#)

Partners

Infrabel

Agentschap Wegen en Verkeer

Ontwerper

STRAMIEN architectuur & ruimte cv i.s.m. ZUS [Zones Urbaines Sensibles] en RE-ST bvba

Archivaria (cultuurhistorische studie)

Subsidies

Projectsubsidie Stadsvernieuwingsfonds Vlaamse overheid

Thema

[Groene Singel](#)

Status

In realisatie